Ціна 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис для Генерального Губернаторства

Krakauer Nachrichten Ukrainische Volkszeitung für General-Gouvernement

ЧАСОПИС ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ, В СЕРЕДУ І СУБОТУ В ГОД. 6. ВЕЧЕРОМ.

Адреса Редакції і Адміністрації: KRAKAUER NACHRICHTEN, KRAKAU, Karmeliterstr. 34, II.

Чекове конто (PSchA): Nr. 2148, (Ukrainischer Verlag G. m. b. H. Krakau).

Телефони:

Дирекція Видавництва 137-42

Редакція і Адміністрація 230-39

Друкарня 102-79

ВІДДІЛИ: Холм: Люблинська 26. Ярослав: Головна 19. — Сянік.

ПЕРЕДПЛАТА:

Місячно 2.50 зол., квартально 7.50 зол., піврічно 15.00 зол. Ціна поодинокого числа 30 сот.

Ч. 31. Краків, 24. квітня 1940. Рік І.

ПЕРЕДАЧА СОБОРУ В ХОЛМІ

В суботу, 20. квітня ц. р. ціла Велика Німеччина з небувалим захопленням святкувала 51-роковини уродин Фірера німецької нації. З цієї нагоди всі міста й оселі тонули в повені прапорів та святочних прикрас. І Краків достроївся до поваги цього моменту. З усіх державних і приватних установ та старовинних будинків повівали державні прапори з емблемами, обмаєні зеленю. Вечором, напередодні свята, все місто було прегарно ілюміноване. Наче в казці виринали контури старинних будівель Кракова, миготіли вежі у блеску казкового сяйва. Зокрема чарівно виглядав у цю ніч замок і Висла, де відбувся показ штучних світил у різних кольорах, що райдугою на тлі блакиті неба китиці і ґірлянди зоряних світил у різних кольорах, то райдугою спадали — відбиваючись у плесі води. — Захоплені видці витали мистецькі покази штучних вогнів бурею оплесків. Береги Висли лунали окликами захоплених видців.

УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ В ҐЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРА.

Напередодні свята в пятницю, 19. ц. м. в год. 5-тій попол. українська делеґація під проводом **проф. д-ра В. Кубійовича** зявилася на замку в Генерал-Губернатора з побажаннями. Українське населення Ґенерал-Ґубернаторства — говорив проф. д-р В. Кубійович, вдячні Фірерові Великої Німеччини за те, що він взяв його під свою опіку і призначив Ґенерального Губернатора своїм заступником. Таким чином є змога завести справедливий лад між поодинокими народами. Українці мають тепер змогу посвятити свої сили свобідній культурній праці. З нагоди уродин Фірера українці бажають Йому сили і здоровля для осягнення всіх Його великих задумів та здійснення нового ладу в Европі.

Згідно зі старовинним українським звичаєм — бо саме наближається Великодній час — делеґація витає Фірера »писанкою«, при цьому українська делеґація передала Ґенеральному Губернаторові мін. Франкові на окремому, по мистецько виконаному, підносі прегарні писанки.

Мін. д-р Франк подякував щиро за побажання та в дошвій відповіді згадав про долю українського населення в Ґенерал-Ґубернаторстві. Вже в перших починах своєї праці — заявив д-р Франк — склав я в імені Фірера Німеччини святочну заяву, що по безприкладних кривдах, що їх зазнали народи б. польської держави збудованої на несправедливості, нац. ґрупи Ґенерал-Ґубернаторства матимуть знову змогу свобідного розвитку. Це станеться тим радше, що заява проф. д-ра В. Кубійовича є висловом льояльности і повного зрозуміння українського населення Ґенерал-Ґубернаторства до Фірера, німецької держави і державного ладу в Ґенерал-Ґубернаторстві. Далі Ґенеральний Ґубернатор заявив, **що доручив уже шефові люблинської области (дістрікту), звернути негайно українцям загарбаний поляками Собор у Холмі. Цим актом буде знову направлена одна з найбрутальніших кривд, яку заподіяла польська держава українському населенню.** Українське населення в рямцях Ґенерал-Ґубернаторства — зможе розвивати без перешкод своє власне життя згідно зі своїми звичаями та обичаями. Опісля Ґенеральний Ґубернатор говорив про самоуправу для українського населення у Ґенерал-Ґубернаторстві. Всюди там, де українці творять більшість населення, буде самоуправа в українських руках так, щоб українці нігде не були під польською владою. Соц. опіка дасть українцям змогу занятися орґанізацією допомоги для своїх земляків, які потребують її, власними силами і в тісній співпраці з владою Ґенерал-Ґубернаторства. Крім цього в Криниці буде український живець для хворих. Мін. д-р Франк підкреслив, що складає ці вияснення святочно в імені Фірера та Німеччини і сподіється, що прихильність Фірера і Німеччини для українського населення в Ґенерал-Ґубернаторстві причиниться до спокою та усунення всіх труднощів з цього терену. Німці прийшли сюди не на те, що б винародовлювати, але щоб під опікою німецької держави ущасливити всі національні ґрупи, які їм довіряють. Дякуючи і висловлюючи признання для українців Ґенеральний Ґубернатор висловив сподівання, що потреби українського населення в Ґенерал - Ґубернаторстві будуть заспокоєні, якщо буде триматися тісно меж Ген.-Ґубернаторства.

У відповідь проф. д-р В. Кубійович зложив Ґенеральному Ґубернатори вислови глубокої подяки.



Православний Собор у Холмі.

СОБОР ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ В ХОЛМІ.

Холмський катедральний собор до нині був у польських руках і являвся наче символом їхнього панування на Холмщині. Є він одною з великих тринавних церков, збудованих у виді корабля з трьома копулами, що істнують на українських землях. При західній входовій стіні збудовано в 1874—1878 рр. в часі останньої реконструкції церкви портик, що спирається на кольони дорійського стилю. В середній наві стоять по чотири кольони з кожної сторони, на яких спираються головна копула і стіни храму; при західній стіні на двох кольонах збудовані хори, а під ними притвор. В церкві були три вівтарі, один головний та два бічні з величавим іконостасом; стіни були по мистецьки розмальовані. Поляки усунули іконостас, а малювання стін витинкували й вибілили. Перед собором у східньо-південній стороні та в доволі значному віддаленні від нього стоїть висока стилева дзвіниця з вежою вищою ніж середня вежа собору.

Хто і коли побудував холмський катедральний собор — невідомо. Народня леґенда приписує будову первісного собору Володимирові Великому, а Іпатієвський Літопис твердить, що галицький король Данило перебудував коло 1235 р. храм Пресвятої Богородиці в Холмі в часі, коли перенесено єпископів з Угровська. В 1638 р. перебудував цей храм холмський уніятський єпископ Мотодій Терлецький. Польські джерела подають, що теперішній собор побудував в 1738—1756 рр. — отже перед двома століттями, холмський уніятський єпископ Пилип Володкович, розбираючи старий собор так, що з церкви Пресвятої Богородиці з часів галицького Данила нічого не осталося та навіть не відповідомо, де вона стояла. Воно не зовсім відповідає правді, бо при останньому ремонті теперішнього собору в 1874—1878 рр. устійнено, що деякі стіни собору були виложені цеглою в один ряд, бо самі стіни збудовано з дикого каміння, до якого не могло пристати тинкування. Форма будови стін з каменя дуже стара, близько підходить до способу будови біловинської та столпівської башти біля Холму, що походять з княжих часів. На кожний випадок для нікого не спірне, що поляки й римокатолики не збудували холмського катедрального собору, що славився здавна чудотворною іконою Богородиці й великим храмовим святом на »другої Пречистої« — себто 21. вересня по новому стилю. Православне громадянство на Холмщині й Підляшші вважає передачу старого холмського катедрального собору її леґальному власникові — Православній Церкві — за закріплення перемоги над Польщею та за символ свого остаточного визволення зпід її панування.

АДОЛЬФ ГІТЛЕР - ІСТОРИЧНА ПОСТАТЬ XX. СТОЛІТТЯ

Вже надовго перед цією війною, не тільки німецькі націонал-соціялісти і не тільки всі німці, але й усі чужинці, всі найбільші звеличники та фанатичні вороги — одностайно признавали, що Адольф Гітлер, це така історична постать, яка трапляється раз на століття. Що властиво складається на поняття політичної індивідуальности? Вміти передбачувати розвиток подій, мати відвагу самостійно приймати найповажніші постанови й брати на себе відповідальність за них, та мати здібність захоплювати своїми думками маси і переводити свої постанови в життя. Адольф Гітлер має всі ці Богом дані прикмети, але має їх у такому ступні й у таких розмірах, що він щось більше, ніж політична індивідуальність. Бо він не тільки передбачує розвиток подій, але нагинає їх до своєї волі. Він не тільки рішає і відповідає перед своїм народом за свої рішення, але кидає в маси ідеї, які перетворюють до самого ґрунту психіку нації та потрясають увесь світ.

По реальному висліді діл пізнати вартість кожного політика. Тим більше мірою вартости державного діяча є сума його державно-політичної спадщини. Життя людини у Господніх руках. Але вже й того, що досі вдіяв Адольф Гітлер, вже цієї його дотеперішньої політичної спадщини досить, щоб признати у ньому одну з наймогутніших індивідуальностей, що їх колинебудь бачила всесвітня історія. Коли згадаємо, що це ж ледви 20 літ тому славив свої тріюмфи Версаль, коли пригадаємо собі, як перед тими ледви 20-ти роками виглядала Німеччина і німецький нарід, її сусіди, вся Европа та світ суспільних ідей, і коли порівняємо той стан з нинішнім станом, тоді щойно освідомимо собі всю величину Адольфа Гітлера, як ідеольоґа, політика, державного діяча та вождя. З народу, що був розбитий на партійні атоми, зробив монолітну націю, що пройнялась до глибин ідеєю „одного народу, одної держави, одного вождя". Відродив почуття національної спільноти в усіх у світі сущих німців та сціпив їх в одну рідню ідеєю й організацією. Переломив стародавні племінні й обласні нахили до партикуляризму та без ніяких труднощів зробив те, чого не зміг зробити м. ін. і Бісмарк, себто змінив основно внутрішній державний устрій Німеччини при чому всі її дотогочасні складові частини, поодинокі німецькі краї та їхні володарі, склали свої окремі амбіції на вівтарі спільної батьківщини. Скинув пута ганебного версайського договору, відродив німецьку збройну силу на суші, морі й повітрі у небувалих досі розмірах, та постепенно, але з залізною послідовністю і невідхильністю відбирав назад всі втрачені колинебудь краї і провінції: Поруря, Австрія, Судети, після того Чехія і Морави, врешті в теперішній війні Данціґ і всі провінції, втрачені після попередньої війни у користь Польщі. І всі ці велетенські реформи та всі територіяльні ревіндикації переводив Адольф Гітлер аж до вересня 1939 року без найменшого проливу крови! Всю революцію у світі понять у власному народі, ввесь устроєвий переворот і ввесь переворот у середній Европі, який скреслив з післявоєнної мапи дві держави, все воно відбулося серед мирної тиші, з майстерним використанням тільки дипльоматичних можливостей, підтриманих авторитетом військової сили та дисципліни народу. Ідея зєдинення всіх німців в одній державі найшла аж таке повне своє здійснення, що навіть із сусідних держав німецька держава стягнула до материка своїх розпорошених земляків, даючи цим доказ, що Німеччина не хоче, щоб німецькі кольоністи ставали погноєм для чужинецької культури та предметом чужинецьких асиміляційних експериментів, ІІІ. Німеччина дала тим самим доказ, що вона не має теж асиміляційних аспірацій супроти інших народів. Цю тезу проповідує позитивний німецький націоналізм також супроти інших народів: окремішність кожної нації слід шанувати.

Нема ні одної ділянки німецького життя, щоб вона не змінилась, не перетворилась і не переродилась за влади А. Гітлера. Ідеольоґічно-програмова сполука націоналістичних і соціялістичних доктрин знайшла свій реальний вислів у цілій довгій низці реформ у ділянці праці (ліквідація безробіття, що обхоплювало вже міліони людей), хліборобства (майорати сільських господарств), соціяльної забезпеки, виховання молоді. Вся культура, друковане й голошене слово, стали на службу держави, що в ній обєдналась нація. Тому дійсно держава і нація стала для німців епохи власну печатку. Бачимо, яку святу правду проповідує історіософія, що опрокинула тезу історичного фаталізму, на якої місце поставила тезу вирішного впливу одиниці, — великої одиниці, яка не рахується з обставинами та вміє сама собі створювати обставини.

Сьогодні йде ґіґантський бій з тими, які протиставились волі Адольфа Гітлера закріпити силу німецького народу й німецької держави на підвалинах, що їх признав Гітлер за необхідні. Осьмий місяць іде війна та значить на календарі безупинну чергу перемог — дипльоматичних і стратеґічних. Ворожа німцям пропаґанда каже, що це йде війна з Гітлером. У своїй безмежній


ФІРЕР ВЕЛИКОЇ НІМЕЧЧИНИ АДОЛЬФ ГІТЛЕР СВЯТКУЄ 51. УРОДИНИ.

наївности та в незнанні німецьких обставин вони гадають вбити таким робом клин між Гітлера та німецький нарід. Але разураз згадуючи імя Гітлера замість назви німецького народу — вони мимохіть відгадують сутню правду: життя і творчість Адольфа Гітлера ввійшли в історію німецького народу, як щось вічне і нероздільне. І творять в історії німецького народу найсвітлішу сторінку.

Адольфа Гітлера одним поняттям, одним ідеалом та одною цінністю, яку вони здобули — завдяки А. Гітлерові. І тому теж не можна розмежувати понять сучасної німецької нації і сучасної німецької держави від її творця і фірера Адольфа Гітлера.

На прикладі А. Гітлера бачимо, до якої висоти виростає постать державного діяча, коли він вичуває духа епохи і силою власної індивідуальности надає цілій епосі

Кілько церков знищили поляки на Холмщині?

Прихід польської влади на Холмщину і Підляшшя з кінцем 1918 р. застав там 383 православні церкви, які відразу почала вона самовільно і безправно забирати на польські римо-католицькі костели. Негайно забрано величавий православний катедральний собор у Холмі, з якого викинено іконостас і отинковано мистецько-розмальовані стіни. Масово замикано православні церкви по селах і містечках. Частину їх теж негайно збурено, значну частину перемінено на польські римо-католицькі костели. Розпочалося переслідування православних вірних і православного духовенства. Робилося це під проводом повітових старостів, війтів і солтисів при співучасти польської державної поліції і військових чинників. Очевидно, співділали тут і відомі зі своєї віроісповідної нетерпимости і національного фанатизму польські римо-католицькі священики та численні спроваджені військові осадники й кольоністи, для

яких забрано безправно величезну більшість церковної землі. Насильно та безправно забрано теж Православній Церкві численні будинки по містах і селах з будівельними площами, між ними чимало й в самому Холмі.

Божевільне нищення православних святинь прибрало масовий характер головно весною та літом 1938 р., коли збурено або спалено зовсім 115 православних церков. Між іншими збурено муровану православну церкву в місточку Щебрешин на Холмщині, збудовану ще в 1184 р., ровесницю розкопаних недавно нашим львівським археольоґом д-ром Я. Пастернаком руїн катедрального собору в Галичі. Польський вандалізм не пощадив одного з найстарших памятників церковного будівництва на теренах тодішньої польської держави, який була б зберегла кожна влада, навіть воююча з кожною церквою совітська влада! При нищенні церков не щаджено і тлінних останків православних, які викидано з наругою з могили, — так було нпр. з тлінними останками о. Андрія Каролинського в місточку Лящів на Холмщині — висміваючи при цьому найсвятіші почування православних вірних.

Білянс нищення православних церков був в дні 1. вересня 1939 р. такий: З істнуючих 1. серпня 1914 р. 383 православних церков на Холмщині й Підляшші осталося в руках Православної Церкви всього 51 церква або 13·47%, перемінено на костели 149 або 38·90% церков, які збудували власним коштом православні або уніяти та які ніколи не були римо-католицькими костелами, цілковито зруйновано або спалено 183 православні церкви, або 47·73% з числа всіх православних церков. Число православних парохій зменшено на около 80%, бо з около 250 парохій з 1. вересня на 51 для приблизно чверть міліона українських православних вірних, що проживають сьогодні на Холмщині і Підляшші.

———o———

Богдан Лепкий.

На Голготу

ГОЛГОФТА, ХРЕСТ,
СТРАШНІ КРІВАВІ СНИ...
ТОВПА РЕВЕ:
„РАСПНИ! РАСПНИ! РАСПНИ!"

І РОЗПЯЛИ.....
НА ГОЛОВІ ВІНОК,
ПО КАПЛІ КРОВ
СПЛИВАЄ З КОЛЮЧОК.

ТОВПА РЕВЕ:
„КОЛИ ТИ БОГ ЄСИ,
ТО ЗЛІЗЬ З ХРЕСТА
І САМ СЕБЕ СПАСИ!

ЯКЩО НЕ БОГ,
А ЛИШ ЮДЕЙСЬКИЙ ЦАР,
ТО ВІЙСЬКАМИ
НА ВОРОГІВ УДАР!

А ТИ МОВЧИШ,
ЗДРИГАЄШСЯ, МОВ ТРУС, —
ГА! ТИ НЕ БОГ,
ЛИШ НАЗАРЕЙ, ІСУС!"

. . . .

ГОЛГОФТА, ХРЕСТ,
СТРАШНІ, КРІВАВІ СНИ...
ПРОСТИ ІМ, БОЖЕ,
БО СЛІПІ ВОНИ.....

———o———

Б. Л.

У страстний четвер при ватрі

По Страстях вирився я з хати, щоби мене ніхто не бачив та не завернув і біг на пригорбок за дзвінницею, де парубки розкладали ватру.

Поруч мене бігла моя тінь, куди більша від мене, а з корчів вискакували страхи.

Я дрожав. Не знаю, чи від весняного холоду, чи від тих страхів, чи від страсних настроїв.

Парубки зносили хто поломані ворота, хто голови розбитих коліс, хто порохняву колоду зпід громадського шпіхліра.

Вогонь тріщав, полумя сичало, як гадюки, дим снувався, ліз до очей і гриз.

Кривавий блиск ватри обливав дубовий паркан, дзвіницю і старенькую церкву. Парубки прискакували до ватри, кидали до неї, що хто міг і відскакували назад. Не плигали через неї як на Купала, бо не годиться.

— Яка тепер година? — спитав котрийсь.

— Недавно другі півні піяли.

— В цій порі, говорять, привели Христа перед варту, що грілася при вогні, як ми тепер, і насміхалися з Нього. „Коли ти цар, казали, то де твоє військо?" А Христос відповідає їм: „Якщо я хотів би, то злетілося б війська, як листя у лісі, але я хочу умерти за вас".....

— А знаете чому осика дріжить?

— Кажи!

— Як прийшли до ліса посіпаки, щоби настинати терня і глогу на колючий вінець для Христа, то глог і тернина дух у собі заперли, ні одною гилячкою не дрігнули, ні один листок не шелеснув. І посіпаки попри них перейшли. А недалечко від них росла осика. Та не витримала, зі страху зашуміла. Оглянулися посіпаки, побачили глог і тернину, настинали її, сплели вінець та увінчали голову Христову. І з тої пори осика чи день, чи ніч, чи є вітер, чи нема, дріжить і листками шелеще. Боїться кари за те, що зрадила де був глог і тернина.

— Може це й так, але я чув трохи інакше.

— А са́ме як?... Кажи!

— Ото ж як прийшли у ліс посіпаки, щоб вишукати дуб на дерево хресне, то довго шукали й не могли його знайти, бо ліс був густий і дубів було в ньому дуже мало. Всі дерева тоді мов завмерли, стояли, як скамяніли. Тільки осика, що росла недалеко від дуба, нагнулася до нього і шелестіла, буцім казала: „ось він, ось він!" почули це посіпаки, зрубали цього дуба й зробили з нього дерево хресне. І з тої пори осика тремтить і шелеще, боїться, щоб її не карали.

— А про писанки чули? — спитався Гілько писанкар. Він їх писав краще від дівчат і від старих жінок писанкарок.

— Не лиш чули, але й бачили, — усміхнувся котрийсь.

— А вже ж що бачили, бо хто їх не бачив, — казав Гілько, — але чи чули, звідки вони взялися?

— Кажи!

— Як вели Христа на Голгофту, то селянин якийсь ніс покладки в кошелику до міста на продаж. А як побачив, що Христос сильно скатований і під дубовим хрестом упадає, бо вже сил не стає, то поклав кошелик на землю, взяв хрест на плечі й поніс. (Хлоп до тягару привик). Вертається, глядить, а його покладки розмальовані в різні краски і в різні узори, один від другого краще.

Наш Кирило сидів на якійсь колодці, і думав.

— А я ще інакше чув, — відізвався, — не чув, а читав у книжці.

— Кажи, кажи! — загомоніло кілька голосів нараз.

— Мати Божа, як довідалася, що її Сина засудили на смерть, набрала писанок у кобілку й пішла до Пилата, щоб викупити Його. Та коли довідалася, що прийшла запізно, та зімліла, кобілка випала їй із рук а писанки розкотилися по цілім світі.

— А в нас на Поділлі, — озвався піддячий, — писанок не вміють писати.

— Лиш що?

— Лиш покладки красять на червоно, а це тому, що як бичували Христа, то кров Його красила на червоно каміння, що Він на нім стояв і все кругом...

— — — — — — — — —

Балакали. Вогонь горів. Дим в очі гриз. Пахла свіжо зорана земля.

— Підемо хіба до хати — шепнув мені до вуха Кирило. Узяв мене за руку й поправадив межею. Через потік на плечах переніс.

Автокефалія Православної Церкви у б. Польщі

II.*)

У церковному питанні, що сьогодні цікавить українське православне громадянство Холмщини і Підляшшя, перше, основне місце займає справа автокефалії себто незалежности Православної Церкви у Генерал-Губернаторстві. Питання зосереджується в цьому, чи існує там дальше автокефалія Православної Церкви мимо упадку і розвалу Польщі, або чи факти правнодержавного і політичного характеру перечеркнули цю автокефалію.

У противенстві до Католицької Церкви, що виказує не тільки догматичну, але й організаційну єдність у цілій вселенній без огляду на різниці обрядів, Православна Церква, що теж має різні обряди і подібно як і Католицька Церква різну богослужбову мову, такої організаційної єдности не має. Поділена вона на різні, від себе зовсім незалежні церкви, що номінально підчиняються одному з патріярхів, з яких найбільший і найсуцільніший є московський патріяхат, що обіймає велитенську більшість православних світа, які живуть в межах СССР. Одначе найбільшою повагою втішається царгородський патріярхат з огляду на свою історію і традицію, яка вяжеться ще з першими десятиліттями християнства, бо з Царгороду як з осідку византійської імперії та византійської, від IV-ого століття християнської культури, вийшло поширення християнства на Балкан і Схід Европи, між ними і на українські землі. Автокефалії зумовлені з правила політичними причинами, головно границями держави та їх внутрішнім правнодержавним устроєм.

Православна Церква, розбита на дрібні нераз частини мимо підставової догматичної єдности, не заняла ніколи самостійного становища в міжнародньому праві як рівнорядний з державою чинник і не має своїх власних дипльоматичних представництв. Виростала вона в тіні византійського цезаризму, і хоч вела нераз з ним боротьбу, то вже остаточно верх над нею брав цезаризм. Була в залежности від держави, що не змінилося й тоді, коли розпалася византійська імперія й її місце заняла нова мусулманська потуга — турецька чи пак отоманська імперія. Для вдержання свого існування викресала вона велику силу мімікризму — себто вміння пристосуватися до обставин по лінії як найменшого спротиву. З цією метою родилися автокефалії часто вже в короткому часі, як повставали державні новотвори, на що одержували благословенство царгородського патріярха і багатьох православних митрополитів, дуже численних на південному сході Европи і сумежних островах та краях. Так було і з польською автокефалією.

На території Ґенерал - Ґубернаторства православні вірні як автохтонне населення живуть тільки на Холмщині і Підляшші на території люблинської области (дистрикту) і в незначній частині на Лемківщині, у краківській области, що з національно-політичних причин — відоме в Галичині москвофільство — вже за польських часів перейшли з унії на православя. Після національної приналежности одні й другі є українцями; число їх на Холмщині і Підляшші сягає чверть міліона, на Лемківщині не доходить нині і десяти тисяч.

До світової війни і ще якийсь час по ній вірні Православної Церкви з теперішньої території областей Люблин і Краків організаційно й економічно не підлягали одній верховній церковній владі. Православні з Холмщини і Підляшшя мали свого самостійного епископа в Холмі, якого верховною канонічно-церковною владою був патріярх у Москві. За те православні з колишньої Галичини, які сьогодні територіяльно входять у склад краківської области (Лемківщина), підлягали юрисдикції православного митрополита в Чернівцях на Буковині в б. Австрії.

Цей стан змінився у б. Польщі. Польська держава старалася звільнити своїх православних громадян, які по римо-католиках творили найчисленнішу віроісповідну ґрупу в державі (11·8%), від якоїнебудь церковної залежности від патріярхату в Москві. Становище Православної Церкви в б. Польщі довший час законно не було управильнене. Створено православну митрополію у Варшаві з юрисдикцією над усіми православними в Польщі, але не зірвано звязків з московським патріярхатом, бо варшавський православний митрополит став ексерхом московського патріярха.

З політичних причин — довготривалий воєнний стан Польщі зі Совітами — хотіла Польща усунути і цю по суті номінальну залежність своїх православних громадян від московського патріярхату та впорядкувати самостійно по лінії своїх державних і національно - польських інтересів справи Православної Церкви на своїй території. Тому появився адміністраційний розпорядок міністра віроісповідань і освіти б. Польщі Поніковського з 30. січня 1922 р., оголошений в Моніторі Польському ч. 38 з 16. лютого 1922 р. Цей розпорядок під назвою »Тимчасові постанови про відношення держави до Православної Церкви в Польщі« мав обовязувати тільки переходово до часу прийняття закону, що унормував би відношення польської держави до Православної Церкви. Про цей розпорядок згадали ми обширніше у попередній статті.

Оголошення повищих »Тимчасових Постанов« попередила ціла низка конференцій покликаної польським урядом до життя православної єрархії, з варшавським митрополитом на чолі, який органом став Священний Синод у Варшаві, — з польським урядом. Метою тих конференцій, що відбувалися на основі рішення польського уряду з серпня 1921 року, було зорганізування польським урядом вищої єрархії Православної Церкви в Польщі по думці інтересів польської держави. Не було ніякою тайною, що ті інтереси йшли по шляху зробити з Православної Церкви податний і безвільний чинник, при допомозі якого можна б перевести спольщення самої Православної Церкви, а через Церкву і православних вірних.

Церковна єрархія домагалася скликання собору для вирішення основних устроєвих питань Православної Церкви, в першу чергу щодо автокефалії і відношення Церкви до польської держави. Церковна єрархія виробила навіть правильник для цього собору. Польський уряд цього правильника не затвердив і кількакратно заповіданого собору ніколи не скликав аж до упадку польської держави.

Справу автокефалії повів уряд іншим шляхом, шляхом таємних дипльоматичних взаємин з царгородським патріярхатом. Робив це не без відома відданої собі в цілости православної єрархії в Польщі. По довгих дипльоматичних заходах вдалося польському урядові приєднати собі царгородського патріярха Григорія. Цей патріярх на основі розгляду предложення польського уряду на канонічних засіданнях Священного Синоду в днях 6. і 11. листопада 1924 р. оголосив 13. листопада 1924 р. Томос про признання Православної Церкви в Польщі Автокефальною Церквою. Цей Томос, підписаний царгородським патріярхом Григорієм і 12 митрополитами Східної Православної Церкви, оголошено в російській мові у Вістнику Православної Митрополії в Польщі ч. 8 з 30. квітня 1925 р., а польський уряд проголосив його святочно у Варшаві 17. вересня 1925 р. У звязку з тим Св. Синод Автокефальної вже Православної Церкви в Польщі приняв внутрішній статут, який уряд затвердив. Орґанізації Православної Церкви в Польщі й її відношення до держави ще довгі роки не переведено і тому обовязували далі фраґментальні »Тимчасові Постанови« з 30. січня 1922 р.

Автокефалія Православної Церкви в Польщі, що спирається на канонічно-церковному акті царгородського патріярха Григорія з 13. листопада 1924 р. — на згаданому Томосі — є актом канонічно-церковного характеру, якого досі формально не скасовано. Державна влада своєю односторонною постановою цього акту очевидно не може скасувати та його не скасувала і тимсамим правно існує він і досі. Тут не принесли ніякої зміни й далекосяглі воєнні події і правно-державні акти, Автокефалія Православної Церкви у б. Польщі існує, отже й існує теж і на теренах Ґенерал-Ґубернаторства. На цьому становищі стоїть і німецька влада. На нове управильнення і нову організацію, що обіймала б цілість Православної Церкви на теренах виключних німецьких інтересів і впливів прийде ще відповідна пора.

Д-р Степан Баран.

*) Гл. „Краківські Вісти" ч. 29. п. н. „Церковне питання в б. Польщі".

Атака на Нарвік не вдалася

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: На теренах окупованих німецькими військами англійці пробували також 15. квітня висаджувати своїх військ.

15. квітня перед полуднем англійські літаки намагалися заатакувати Нарвік. На водах в околиці Нарвік і Гарштад завважено рухи частин англійської воєнної маринарки та транспортових кораблів до перевожування війська. В районі Дронтгайм і Берґен день 15. квітня минув спокійно. В часі численних англійських атак на Ставанґер зістрілено 2 англійські літаки.

По короткому бою з німецькими військами в околиці Евемен на північ від Хрістанзанд піддалися відділи 3-тої норвежської дивізії, а саме 150 старшин і 2000 стрільців. Операції німецьких військ в районі Осльо відбуваються згідно з пляном. — Пацифікаційна акція в полудневo-східній Норвеґії поступає вперед. В німецькі руки впало 36 гармат.

Відділи воєнної маринарки працювали над зміцненням оборони портів у Дронтгайм, Берґен і Ставанґер. Побережжа забезпечено у високій мірі перед атаками ворожих підводних човнів.

Німецьке летунство перевело розвідчі лети над Північним Морем і над західним побережжам Норвеґії аж до Нарвік. Над німецьким заливом появився англійський літак і скинув до води багато бомб, що не заподіяли ніякої шкоди. Підчас погоні цей самий літак за кілька хвилин зістрілила залога німецького мисливського літака з ескадри Шумахера, що з тим літаком здобула цифру 70 зістрілених англійських літаків. Інший англійський літак зістрілила над західним віздом до Скаґерак залога німецького літака. Один німецький літак не вернувся.

На західньому фронті місцева діяльність артилерії і передніх стеж.

—o—

Німецькі війська йдуть вперед

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: 16. квітня положення німецьких військ в Норвегії дальше змінилося. В районі Нарвік німецькі війська заняли залізничий шлях, яким перевозять залізну руду, аж до шведського кордону. Відділ норвежських військ, що ставив опір, розбито в короткому бою з кривавими для норвежців втратами, частину німці забрали в полон, решта в числі коло 200 вояків перейшла шведський кордон. Біля Гарштад на острові Гінноей, 60 км. на північ від Нарвік ворог висадив на беріг військо. В ближчій околиці Нарвік таких спроб не було.

В районі Дронтгайм німецькі війська дійшли до шведського кордону і заняли залізничий шлях над Меракер. У районі Берґен день минув спокійно. В районі Ставанґер англійські літаки перевели в ночі з 15. на 16. квітня нові атаки, які не принесли військовим обектам ніяких шкід. У районі Хрістянзанд дві норвежські батерії піддалися. В районі Осльо німецькі війська йдуть вперед. Залізничий шлях Осльо-Фредерікштад-Гальден-Корнсіе забезпечено. Ранком 16. квітня німецькі війська заняли Конгсвінгер і машерують на північ. На північ від Генефос взяла в боях участь німецька панцирна зброя.

Німецька военна маринарка забезпечувала доставу війська і матеріялів до норвежських портів. Надбережні фортифікації біля Осльо є в повній боєвій готовості. Підчас оборони Нарвіку згинув командант ескадри контрторпедовців капітан маринарки й контрадмірал Бонте в геройському бою проти британської переваги. Коло дві третини залог ушкоджених і нездатних уже до боротьби контрторпедовців, що вистріляли всю свою муніцію призначено до оборони залоги Нарвіку, щоб змінити військові відділи, які діють в цьому районі. Німецький підводний човен затопив на схід від Шотляндських островів контрторпедовець кляси »Трібль«.

Німецькі боєві літаки, не зважаючи на погану погоду, атакували окремі одиниці британської морської фльоти. Один великий транспортовий корабель поцілила важка бомба і так його ушкодила, що — як виходить з останніх комунікатів — він затонув. Крім цього важкі німецькі бомби затопили один ворожий підводний човен та один кружляк, 150 км. на північний захід від фіорду Мольд. Німецькі мисливські літаки зістрілили на полуднево-західньому побережжі Норвегії один англійський літак та один гидроплян типу »Зандерленд«. Один німецький літак не вернувся з лету проти ворога.

На західньому фронті німецькі стежні відділи висадили в повітря чотири ворожі позиції, вибили британську залогу з 50 вояків й забрали зі собою полонених та зброю і муніцію.

АНГЛІЯ ПІДГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО БАЛКАНСЬКОЇ АКЦІЇ.

= Амстердам. Англійська акція у великому стилі в невтральних державах Балкану — це вислід розмов між послами й урядовцями британських посольств у Льондоні в міністерстві закордонних справ. Посли за кілька днів вернуться на свої становища в балканських державах. Півурядовий англійський комунікат повідомив, що по цих розмовах »дорога до дальшого зміцнення господарських і політичних союзів балканських держав з західніми великодержавами є отвертою«.

Британські посли дістануть урядові повновласти, на основі яких домагатимуться від балканських держав, щоб вони протиставилися всяким бажанням Німеччини, зокрема на господарському відтинку. В заміну за те обіцяють балканським державам англійсько-французьку допомогу. Осередком тієї акції має стати Югославія. Численні голоси французької преси вказують на те, що таку саму акцію Англія задумує також щодо Швеції.

Десант біля Нарвіку відбитий

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: 17. квітня слабі англійські відділи намагалися вперше висісти на беріг біля Нарвіку, в Геряннсфйорді в околиці Ельвенгардсмену. Німецькі частини відбили це намагання.

Англійські літаки перевели 17. квітня налет на Дронтгайм. Налет не вдався. В районі Берґен день минув спокійно. Британські кружляки обстрілювали 17. квітня ранком з дальшої віддалі Ставанґер. Відламки ушкодили 4 німецькі літаки. Німецькі літаки заатакували опісля англійські кораблі, що атакували і кораблі, що находилися на морі. Один кружляк поцілила бомба найважчого калібру і він негайно затонув. Німецькі бомби поцілили дальше ряд легких і важких кружляків. Над Ставанґером зістрілено два англійські літаки. В районі Осльо німецькі акції розвиваються успішно. Марш боєвих частин у північному напрямі відбувається дальше.

Німецькі літаки заатакували на морі два норвежські торпедовці. Одного з них поцілила важка бомба і він осів на мілині. Залога втекла. Німецьке летунство перевело розвідчі лети над середущою й північною частиною Північного моря.

На західньому фронті успішні акції німецьких пробоєвих відділів в околиці Саарбрікену.

ІТАЛІЯ ПЕРЕД 12-ТОЮ ГОДИНОЮ.

= Рим. Начальний редактор щоденника »Іль Телеграфо« Ансальдо, виголосив в неділю 14. квітня ц. р. знаменну промову до італійської армії, в якій сказав м. ін. ось-що: Після подій на півночі Европи з минулого тижня нема вже такого народу, що мігби стояти осторонь від конфлікту. Помиляються ті, які думають, що Італія може замкнутися сама в собі і не думати про ніщо інше. Не вдалося це такій малій державі як Норвеґія, як-жеж моглоб це вдатися нам італійцям, що маємо спільні кордони з державами, які ведуть війну, нам, зацікавленим справами Середземного Моря.

Італія підготовляється та жде на нагоду і відповідний момент до активного виступу. Ця нагода і цей момент, що ще перед місяцем були може на дальшому пляні, тепер багато ближчі ніж про це думається. Мусимо погодитися думкою, що війна може вибухнути кожного тижня. Ми не норвежці, але італійці, громадяни великої імперії, і не можемо допустити до того, щоб нас збудив щойно алярмовий сиґнал. Ми самі дамо такий сиґнал і то для тих, для кого він призначений.

Геройський бій біля Нарвіку

= Берлін. Начальна команда німецької армії повідомляє: Між боєвими діями підчас обсаджування Норвегії бій ескадри німецьких контрторпедовців біля Нарвіку займатиме по всі часи одно з найбільш почесних місць. Коли німецькі контрторпедовці під командою капітана на морі й контрадмірала Бонте, серед дуже поганої погоди прибули до вїзду до Вестфйорду наїхали негайно у глубину фйорду не зважаючи на густу мряку й вогонь усіх норвежських батерій так, що 9. квітня стали точно на призначеному місці перед Нарвіком. В порті були два норвежські панцирники. Вони не послухали поклику німецької маринарки, щоб не ставити опору, відкрили вогонь на німецькі кораблі й їх затоплено. Негайно почався пляновий десант на беріг.

Ранком 10. квітня анґлійські кружляки й контрторпедовці вдарили вперше на Нарвік. Німецькі збройні сили в завзятому бою відбили англійський наступ. Три анґлійські контрторпедовці знищено, один важко ушкоджено. По німецькій стороні два контрторпедовці були так важко ушкоджені, що на другий день ранком треба було їх усунути від акції. Німецькі контрторпедовці відбили також чергові наступи анґлійців на морі й з повітря, використовуючи одночасно побут в порті для набрання палива й направи ушкоджень.

В суботу, 13. квітня, англійці одержали сильну підмогу, повели новий сильний наступ на Нарвік. Німецькі контрторпедовці підняли нерівними силами геройський бій з перевагою ворога, загороджуючи англійській морській фльоті вїзд до порту. Щойно як німецькі контрторпедовці вистріляли останню ґранату чи торпеду подалися в глубину порту, щоб врятувати як найбільше матеріялу та вояків до дальшої оборони Нарвіку. Щоб крити десант залоги тих кораблів один німецький контрторпедовець уставився поперек у вузькому фйорді й під сконцентрованим ворожим вогнем, рештками своєї амуніції задержав велику перевагу анґлійців. Тому то ворогові не вдалося затопити ніодного німецького корабля, доки він розпоряджав ще власною муніцією.

Німецька залога, старшини й моряки ескадри контрторпедовців в наступі й в обороні боролися до останнього стрілу завдаючи переважаючим силам ворога найважчі втрати. Німецькі вояки зберегли вповні честь і славу німецької маринарки. Нарвік та околиця далі в німецьких руках.

МОСКВА ПИЛЬНО СЛІДКУЄ ЗА ПОДІЯМИ НА ПІВНОЧІ.

= Москва. В Москві дальше слідкують пильно за подіями на півночі та за всіми вістками що посередньо чи безпосередньо вяжуться з подіями на скандинавському півострові. Крім німецьких урядових комунікатів совітська преса подає також комунікати ворожої сторони, але німецькі комунікати подає на першому місці. »Вечерная Москва« повідомляє, що англійці намагаються покрити свої теперішні неуспіхи на скандинавському терені морської війни конфіскатою данських і норвежських кораблів в невтральних портах як Сан Франціско, Панама, Гонкон та ін.

ПЛАВБА ПО ДУНАЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНА.

= Букарешт. Румунський уряд зложив у звязку з анґлійськими саботажами на Дунаю заяву такого змісту, що Румунія разом з іншими державами наддунайського басейну подбає на Дунаю про лад і спокій, та бажає вповні забезпечити плавбу на цій ріці. Якщо кожна держава, через яку перепливає Дунай, видасть відповідні розпорядки плавба буде забезпечена. Румунія зі свого боку видала такі розпорядки, а саме: военним та озброеним торговельним кораблям не вільно впливати на Дунай. Для контролі над кораблями, що курсують по Дунаю, Румунія вводить митний закон, на основі якого можна буде перевозити зброю і военний матеріял тільки за дозволом ради міністрів. Залоги кораблів підлягатимуть ревізії. Переїзд через Залізну Браму буде обмежений, щоб кораблі, що там затонули б, не були перешкодою для нормальної комунікації.

Кутик господині.

Передсвяточні порядки

Великдень — це те свято перед яким наші сільські господині звичайно роблять найбільші, можна б сказати, річні порядки у себе в хаті, коло хати, а може й коло самих себе та своєї родини.

Цьогорічні свята припізнені і хоч сьогодні ще доволі зимно, сподіймося, що ще до свят потеплїє. Та якщо б навіть і не потепліло то порядки таки треба зробити і кожна господиня їх напевно буде робити. Отож хочемо звернути увагу наших господинь на деякі речі, щоб та праця йшла скоро, випала добре і не втомлювала господині аж до того ступня, що вона »з ніг паде«.

Приступаючи до головних порядків треба собі в першу чергу зясувати — що після чого та як будемо робити. Брак такого пляну всієї праці наперед є звичайно причиною того, що працю виконується хаотично і вона не дає бажаних вислідів. Коли вже маємо плян праці, себто в якому порядку її робитимемо, тоді візьмемося до збирання усього приладдя, яким ті порядки робитимемо. Щітка на довгім держалі завязана ганчіркою — до обмітання стін, ганчірка до миття вікон, мала щіточка до миття віконних рам та дверей, більша рижова щітка до миття деревляних меблів і долівки та добрі ганчірки до витирання, мітла до замітання і смітничка, в яку зберемо сміття, кусник мила, луг або сода, синка (така як до білля), ну і начиння до води до миття вікон, дверей, меблів та долівки.

Коли вже все потрібне приладдя до роботи зберемо в одному місці, щоб не бігати за кожною річю з одного кута у другий, коли наносимо до більшого начиння більшу кількість води, щоб не бігати за кожним разом до керниці — тоді візьмемося до роботи. Треба, щоб господиня взяла тут під увагу і тих членів в родині, які їй можуть допомогти у праці і тих, які їй будуть перешкаджати. Молодших дітей найкраще тепло одягти та й виправити бавитися з товаришами на двір, а тих найменших дати десь »на сусіди«, за що опісля можна сестрі чи сусідці віддячитися тим, що візьмемо її діти під опіку, коли вона у себе робитиме ту саму роботу. Старшиим дітям можна приділити відповідну, не важку, але забавну для них роботу. Вже 12—13 літня дівчинка може позмивати усе начиння, пообтирати з порохів образи та різні прикраси, пообчищувати та зробити порядок у різних шуфлядах, тощо. Хлопці того віку можуть повитрушувати солому з сінників та разом з батьком випхати випрані передтим інші сінники свіжою соломою, можуть робити разом з батьком порядки на подвірю, тощо, але треба, щоб ціла родина в тих порядках брала участь, бо тоді шануватиме і материну роботу і пильнуватиме, щоб ті порядки затримались якнайдовше.

Приступаючи до властивих порядків у хаті винесемо все чисто з неї надвір. Всяку одежу і постіль порозвішуємо надворі для перевітрення і докладно її витріпаємо з порохів та вичистимо щіткою (у цій роботі теж можуть помагати старші діти). Винесемо й усі нескладні сільські меблі. У ліжках часто заводиться різна нечисть. Найліпшим рятунком буде тут гаряча вода з нафтою, або й чиста нафта, якою передтим вичистимо всі щілини. Всі деревяні меблі, як що вони не поліровані, що рідко по селах трапляється, можемо вишурувати теплою водою, а нефарбовані то й щіткою та милом. Тільки не обтирайте тих меблів поверх, але й з середини і зпід споду й у всіх щілинах. Шуфляди треба всі випорожнити та теж докладно вимити, висушити і все що до них належить в порядку посклaдати.

Звичайно перед Великодніми святами білимо хату в середині і зовні. Та передтим як приступите до білення треба стіни докладно обмести з порохів і куряви, що осіли на них за зиму. Деякі господині думають, що той бруд можна просто забілити. Потім ті стіни й виглядають по біленню сірі та посмужисті і господиня нарікає, що то вапно погане було, а воно просто бруд по стінах порозмазуваний. Всі діри в стінах чи то від цвяхів, чи з чого іншого треба заліпити глиною, до вапна добре додати каруку (його не люблять блощиці), або з сіданого молока — щоб не бралось вапно за руки та одежу і не облазили так скоро стіни. Також добре додати й звичайної синки до білля, бо її не люблять мухи і нерадо на такі підсинені стіни сідають.

Вибіливши стелю та стіни, вимити вікна та двері додаючи до води теж синки з тоїж самої причини, а до того й шиби, вмиті водою з синкою, прозоріше і ясніше виглядають. Рами і двері шурувати щіткою. Аж при кінці мити долівку гарячою водою з лугом. Мити кожний кусень окремо, старанно так, щоб відскробати добре ввесь бруд. Коли долівка добре висохла, аж тоді вносити все до хати і ставити на своє місце. Вікна і двері ввесь час хай стоять на розстіж — і скорше сохнутиме і раз порядно перевітриться помешкання.

Зробивши порядки в середині, треба братися до порядків надворі і допильнувати, щоб кожний кутик на подвірі, у стайні, хліві та у всіх будинках був вичищений.

Ось, тоді й будуть у нас правдиво приємні свята. Р. Самота.

Т. ГЕРАСИМЮК.

Звичаї на Холмщині

По Різдвяних святах, до яких нарід зачислює: »Бугатий вечір«, »Коліду«, »Різдво«, »другий і третій день свят«, (Бугуродиці — св. Степана), »Нувий рік«, »Писана Куліда«, »Вурдань або Вудохрищі« — зачинаються мясниці. Нарід трохи »відпочиває« та наїдається. Відпочиває, бо перевів великі дні і свята, кільки треба було працювати, щоб гідно провести свята, всі звичаї, колідування, »віншування«, ходження з »кузою та кунем«, »Гирудом«, зі »шопкою«; щидрі й святі вечори, »щідрування«, »кугутини«, пусівання (сіяти), »вудохрещені«. Мясниці починаються від Вудохрищі. Тоді можна справляти весілля й заводити музики. Мужчини молотять, їздять по дрова, на заробітки, молодь в неділі і свята робить »музику«, діти ходять до школи, а жінки ходять одна до другої на »вуденькі« з кужілем, »шитем та вишиванем«. При кінці мясниць змовляються жінки дебто, та як би то справити »кулодку«. Отже шукають великої хати, або де є мала родина чи вдова або добрий господар і там справляють »кулодку«. В останній понеділок мясниць, збираються жінки на »вуденькі« й обговорюють докладно, як уладити її. У вівторок приносять мясо, солонину, ковбаси, яйця й смажать та печуть; пополудні приходять всі запрошені святочно одягнені і засідають за стіл.

Пють закрашену горівку й їдять. Опісля починають співати. Перша пісня це про колодія:

Ой кулудію, кулудіеньку,
Маю на теби всю надіеньку,
Кудисі рушу дзвунити мушу;
Ту дзень, дзень, ту бом бом за твую душу.

По цій пісні йде інша про кулодку:

Ой кулодка кулодка,
В мени губа сулодка,
Ни так ідна яку дві,
Сулодкії убидві.

Пісні є »дускочниї«, себто до танцю. По кількох піснях виходять ізза стола і коли є музика стають перед ним та співають:

Ой заграй мі музиченьку твуї струни з рути,
Ой як ти мі заграїш ду Сукаля чути .

Музика грає так як жінки приспівують і танцюють. Коли нема музики, тоді одні жінки танцюють, другі їм приспівують та грають на »маґільниці« і бубнять на »шиброві«. Співають ріжні пісні на мельодію вальчика, польки, »гречки«, козака, »Дзюрила«. Репертуар пісень дуже багатий, пісні веселі. Ось декілька з них.

Ни худи туди куди я хожу,
Бу ті стиженьку пиригуроджу;
Бу то стиженька ду куми меї,
Куди йду ту йду ступлю ду неї.

Чириз річеньку чириз булоту,
Пудай рученьку мує зулоту;
Ручки ни пудам душу загублю,
Скажу ті правду жи ті ни люблю.

Ой пила пила, чіпець згубила,
Пішла ду дому мужа набила,
Била гу в сінях, била гу в хаті,
Йди мій миленький чіпце шукати.

Ой туту туту, як жи я буду,
Прубилам нуженьку на суху груду;

Ни так на груду як на тарнину,
То за тубою поганий сину.

Ни так на груду як на ламаку,
То за тубою старий субаку.

Ой маму маму гурщок з вудою,
Ни піду за діка, дід з бурудою.

Запріжуя кугута і рабую курку,
Пуїду я на майдан пу свую мазурку.

Іхав »Дзюрилу« з міста за ним дівоньків триста,
Ой ти »Дзюрилу« пани, де твуе військо стани?
У місті на риночку, буди пити гурілочку.

Гречку сію, гурох точу,
Хлопців люблю, заміж хочу;
Гречку сію пусіваю,
Хлопців люблю, умліваю.

Ой гуляй, гуляй нагуляїшсі,
Підим дудому задумаїшсі;
Задумаїшсі лихої волі,
Жи ті ни стани хліба ні солі.

Ой в тім Варишині нима що рубити,
Ой хлопці як гарбузи ни ма що любити.

Ой хутіла стара баба мулудою бути,
Ой засадиласи за голову рути;
Ой рута зеленіе, баба молодіе.

Три міхі гуріхі, куропка терну,
В сериду пуїду, в читверсі верну;
В сериду пуїду, в читвер вирнусі,
Биз теби Гандзюню ни вубийдусі.

Музика грає, аж піт з чола котиться, а »баби« танцюють, малі діти за печею також підскакують. Так танцюють аж до вечера, опісля ідуть »кутатися« — і знову вертаються та далі танцюють. Так справляють »кулодку« в середу і в четвер до полудня, по пополудні »хувають кулодку«. — Шукають за колодою — »кулодкую«, кладуть на санки і везуть до річки, або до ставу, топити. Жінки при цьому перебираються за панів, жидів, дідів, чоловіків, голову вбирають у піря, беруть зі собою кожух з помелом і везуть через ціле село. За ними біжить юрба дітей і при цьому жінки плачуть. Коли втоплять колодку, вертаються домів і чекають на »популосканці«. Часом з жінками справляють »кулодку« мужчини. На кулодку жінки танцюють на лен, а чоловіки на овес. Жінки приспівують при танці:

»Кулудію на теби лен сію,
Кулодкую вулучу, вруди Божи як тичу«.

Від четверга до неділі молодь справляє »пущині«. В перший понеділок у великий піст справляють ті, які уладжували »кулодку« »популосканці« (полощать зуби зі скорому). Пють горівку, закусують часником, перепрошуються взаїмно, цілуються, щоб до Великодня не грішити. Від »популосканців« до Великодня кипить інше життя. Тут грає головну ролю молодь, яка іде зі співами на зустріч молодій весні.

---

*) На Холмщині ненаголошене у висловляють як о (колодка), е як и (не = ни), я як е (коня = куне).

НОВИНКИ

22. Понеділок — Евпсихія, Вадима.
23. Вівторок — Теренія.
24. Середа — Антипи, Якова.

—о—

ОПОВІСТКА.

Українська державна народня школа в Кракові *вже відкрита. Вписи щодня в чит. »Просвіти«* Ринок 12/II від понеділка 22. IV. в годинах 4—6. Вписуються обовязково всі українські діти. Початок науки 1. травня 1940. 1—1

— В ОСТАННЬОМУ ЧАСІ надходить на адресою Допомового Комітету у Кракові безпосередньо або посередньо дуже багато прохань про необхідні заходи у справі звільнення ріжних громадян з таборів. Комітет зазначує, що всі згадані прохання, що вплинули чито посередньо чи без посередньо — взяв негайно під увагу та поробив усі необхідні заходи у справі звільнення поодиноких осіб. У більшости випадків нема потреби відповідати листовно в цих справах, а до того з причини велитенської кількости листів у цих справах нема технічної спроможности всім відписати, що врештою не вказане зогляду на великі кошти поштових оплат. Тому то просимо усіх, які дотепер не дістали у згаданих справах відповіди, щоб не думали, що їх справу занедбано, але терпеливо ждали на позитивне поладнання їхньої справи. 2) Одночасно подаемо до відома всім правникам, які мають покінчену або в короткому часі кінчать практику в характері адвокатських аплікантів і мають намір приступити до адвокатського іспиту, щоб найдальше до 1. травня ц. р. зголосили г Українського Комітету у Кракові при вул. Яблоновських 10 письменно на руки м-ра Миколи Ценка з коротеньким життеписом (головно коли і де відбули практику та як які мають на це докази. За Комітет: М-р М. Ценко, реф. праці.

— ВІД СЕКЦІЇ „ЗАРЕВО". У звязку з численними запитами щодо орґанізації й діяльности „Зарева" подаемо до відома: При „Просвіті" у Кракові існувала віддавна мистецька секція „Зарево", що гуртувала плястиків, здебільша студентів Краківської Академії Мистецтв. По упадку Польщі, коли до Кракова прибуло багато нових мистецьких сил, „Зарево" перетворилось у листопаді 1939 р. в загально-мистецьку секцію при т-ві „Просвіта" у Кракові. Від лютого ц. р. „Заревом" кермуе нова управа, в склад якої між іншими ввійшли: письменниця-поетка Олена Теліга, як голова та арт.-маляр Василь Дядинюк, як заступник голови й орґанізаційний референт. „Зарево" розпоряджае дуже багатим людським матеріялом, але з недостачі фондів не може своїм членам уможливити мистецької праці. Тому ще ширшої орґанізованої діяльности не провадить обмежуючись до праці підготовної. Не виступае ще „Зарево" як цілість і не мало змоги вислати в терен ніякого зорґанізованого тіла для реалізації своїх завдань. У висліді підготовної праці повстали 3 підсекції: музична, плястиків і літературна. Театральної підсекції ще не створено з браку відповідної кількости театралів з повними кваліфікаціями. В останньому часі „Зарево" веде грошеву збірку, що у звязку зі зрозумінням, яке виказало українське громадянство для цілей мистецької орґанізації, уможливить розпочати діяльність, що відповідаєб завданням „Зарева". УПРАВА „ЗАРЕВА".

— БЕЗМЯСНІ ДНІ У ВАРШАВІ. Повновласник шефа округи видав розпорядок, що назначуе у Варшаві два безмясні дні в тижні, а саме: вівтірки і пятниці. В ці дні не вільно продавати мяса і мясних виробів, а в харчівнях не вільно подавати мясних страв.

— НОВЕ НЕЩАСТЯ НАД ТУРЕЧЧИНОЮ. Останніми днями Туреччину навістила велика повінь. Ріка Евфрат виступила з берегів і заляла місто Елязіс у східній Анатолії. Повінь счинила страшні спустошення. Також ріка Карс у східній Анатолії внаслідок нагального таяння великих мас снігів виступила з берегів та затопила твердиню Карс. 500 домів під водою, 50 домів завалилося. Про жертви в людях нема ближчих даних.

Холмщина відродилася і працює!

(ФРАҐМЕНТИ ІЗ ШКІЛЬНОЇ ХРОНІКИ).

В полудневій Холмщині лежить велике село Потуржин. Перед світовою війною була тут цукроварня, „двокласна" школа і багато інтеліґенції. Все те підносило Потуржин понад усі довколичні села. Давно перед війною був тут ледви один латинник. Згодом цукроварня причинилася до того, що прийшли сюди й інші латинники і то здебільша поляки, а кольонізаційна політика та військові „осадники" побільшили ще їх відсоток. По світовій війні перейшло село всі ті страхітливі польські знущання, що їх перетерпіла Холмщина за винятком того, що не розвалено церкви. Інтеліґенція розбіглася, а село не жило повним життям, лише животіло.

На щастя надійшла незабутня осінь для Холмщини. Кайдани неволі розлетілися, холмщаки відітхнули свобідно і почали нове життя. В Потуржині змінено у школі навчання польської мови на українську, волосний і поштовий уряд перебрали українці. Шкільний рік почався 23. жовтня 1939 р. молебнем у церкві, що його відправив о. О. Волошинський і прикінці виголосив до дітей бадьору проповідь, та поблагословив їх до важкої праці. Громадський комітет покликав на учителів пп. Костя Шумовського, Костя Дідуха та Теодосія Герасимюка. І так розпочалася радісна, але тяжка наука. Не було ніяких підручників, ніяких програм, а зате у школі було багато дітей. Але що значить всі ті перешкоди, коли хтось хоче працювати!? Діти й учителі працювали, щоб відробити якнайшвидше все втрачене.

У грудні ц. р. прийшло до школи ще дві учительські сили: п. Олена Сисак і п. Михайло Мельник і тоді школа почала вже нормально працювати. Багато помагали в орґанізуванні праці у школі середньошкільники зі села Потуржина.

Дня 13. грудня 1939 р. відбулося посвячення школи, на якім діти гарно співали під проводом п. М. Приступи, потуржинського дяка, який вчив співу і деклямували українські вірші. Присутні батьки були захоплені і не вірили, що в цій школі де ще недавно йшла безпощадна боротьба за душі малих дітей — почують свою рідну мову і пісню. На посвяченню школи були й німецькі вояки, які були захоплені нашими піснями. По посвяченні пан-отець Волошинський виголосив бадьору промову про велике значіння рідної школи.

Дня 9. січня ц. р. середношкільна молодь уладила виставу песи в 3. діях „Січовий Суд". На виставі було так багато людей, що орґанізатори вистави рішили уладжувати вистави щомісяця, або що 2-тижні. Дня 28. січня ц. р. відсвятковано „Крути", а діти відіграли 2 вертепи та співали колядки. Дня 4. лютого ц. р. молодь відіграла комедію п. н. „Гріхи молодости" під режисеркою п. І. Юрка. Дня 3. березня ц. р. діти виставили одноактівку пера п. Костя Шумовського „Під гнетом Польщі", в якій відтворено прегарно життя холмського села в останніх роках польського панування. Одночасно діти виголосили кілька віршів про Холмщину. На всіх цих виставах було дуже багато людей та всі були задоволені. В останніх днях березня відбулася велика шкільна академія в соті роковини появи „Кобзаря", а молодь підготовила песу: „Дай серцю волю, заведе в неволю". Крім наук у школі учителі вчать старших на вечірніх курсах історії, ґеоґрафії та української літератури, українських пісень. Незалежно від того п. Кость Дідух вів „недільну школу", де вчив української мови й рахунків. На курсі буває від 40 до 60 учеників. Одночасно під проводом м-ра С. Гнатюка відновила свою діяльність „Рідна Хата", де молодь позичае книжки. Ось так на малому відтінку в короткому часі дуже багато зробила українська інтеліґенція, а ще більше молодь села Потуржина, яка знає значіння освіти під теперішню пору і не боялася ні морозу, ні сніговій, та правильно приходила на курси і на всі „проби". Громадяни села Потуржина, захоплені працею учителів, завязали комітет і помагають як можуть учителям. Одначе найбільше причинився до інтенсивної праці у школі і поза школою пан-отець Волошинський, який завсігди підпомагав учителів матеріяльно і морально.

Усім громадянам села Потуржина, молоді, учителям та працівникам треба щиро побажати витревалости в дальшій праці *для добра нашого народу.*

Тео.

Чим була Скандинавія для Анґлії?

= Амстердам. Льондонський часопис »Дейлі Мейл« займається в обширній статті справою поважних господарських втрат, що їх мае Анґлія внаслідок німецької акції у Скандинавії. В останніх двох роках Анґлія вивозила на скандинавський півостров два рази більше товарів ніж до Індії. Експортова сума до скандинавських країв була два рази вища від суми вивозу до Арґентини. Скандинавські краї під оглядом покупної сили анґлійських товарів дорівнювали покупній силі Франції, Бельґії, Голяндії та Італії разом. Вивіз анґлійських товарів до північної Европи представляв таку саму вартість, що загальна експортова сума Анґлії до Німеччини і Зл. Держав. Тепер, втративши скандинавські ринки збуту і закупів, Анґлія мусітиме покривати все свое запотребування дерева в Канаді. Анґлія втратила теж 40% свого привозу заліза. Досі Анґлія брала участь в 60% данського вивозу, 47%-тах фінляндського вивозу, 28%-тах норвежського вивозу і 25%-тах шведського вивозу.

Відірвання від Анґлії скандинавських ринків дается їй вже дошкульно в знаки. Щоденник »Ню Кронікл« заповідае що від 15. квітня зменшить свій обем. Так поступили й інші щоденники тому, що треба ощаджувати на папері внаслідок припинення довозу дерева й паперівки зі Скандинавії до Анґлії. Часописи потішаються, що деревний сирівець вдастся скоро спровадити з Канади та Нової Фунляндії. Одначе цей довіз буде вдійсности дуже утрудненний головно тому, що кораблі перевозитимуть передусім харчі та воєнні матеріяли. У звязку з втратою скандинавських ринків міністр озброєння Берґен звернувся з покликом, щоб ощаджувати деревний матеріял, зокрема матеріял здатний до будівельного промислу.

Короткі вістки

= НОРВЕЖСЬКІ СТРІЛЬЦІ ПЕРЕХОДЯТЬ ШВЕДСЬКИЙ КОРДОН. В околиці Вермлянд велике число стрільців норвежської армії перейшло шведський кордон. Найчастіші випадки переходу шведського кордону норвежськими вояками були на митній стації Гавс.

= ПРОТЕСТ ПРОТИ ПРОГАБСБУРСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ. Загребський щоденник »Обзор« повідомляе з Шікаґо, що багато югословянських орґанізацій, які гуртують замешкалих в Америці громадян Югославії, відбуло спільну нараду, на якій в гострий спосіб запротестували проти пропаґанди Оттона Габсбурґа у справі цієї династії.

= НІМЕЦЬКІ ВІЙСЬКА НА ШВЕДСЬКОМУ КОРДОНІ. Німецькі війська, що оперують в районі Гальден у Норвеґії, заняли в неділю прикордонну залізничу стацію Корисіе, прикордонну місцевість в норвежсько-шведській комунікації. Німецькі війська обняли прикордонну службу.

= АНҐЛІЙСЬКОГО ДОРАДНИКА ВІДКЛИКАЛИ З МОСКИ. Анґлійський уряд відкликав з Москви довголітнього торговельного радника британської амбасади в Москві Тода. Тод покине Москву за кілька днів. У політичних колах Москви переконані, що Тод ніколи вже не вернеться на свое становище.

= ЗАТОНУВ ВЕЛИКИЙ НОРВЕЖСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ. До Амстердаму надійшли вістки, що на Північному Морю затонув норвежський корабель.

ОГОЛОШЕННЯ

Комісарська Управа Фірми Краків, Ринок число 30. **ЯКІВ ҐРОСС** поручає українській клієнтелі порцеляну криштали лямпи

Дрібні оголошення

ПОДЯКА.

Сердечно дякую д-рові Б. А. Филипчакові, директорові шпиталя св. Лазаря у Кракові за щасливо переведену операцію. Дякую теж Вп. лікарям: Лящакові, Кані і Вищі, за лікарську опіку. Сердечне спасибіг сестрам шариткам Юліянні і Марії. Дякую Вп. Паням з Комітету Хрущевій і Шухевичевій та іншим за опіку.

о. Гащак Михайло, Балигород.

КОРМЕЛЕЦЬКІ ЗІНА І СТЕПАН відізвіться. — Хто знавби де находяться, прошу подати адресу Краків, Ожешкової 7, друкарня. — Ніна і Гриць.

Втікачі з Ожидова напишіть до: Король Володимир, Osienczany, Postamt Myślenice

---

ЛІЩИНСЬКА ЗОФІЯ І ЛІЩИНСЬКА ЮЛІЯ з Комарна подайте свій адрес: Король, Краків, вул. Ожешкової 7, друкарня

Ковальчук Михайло, Яблонівка. Друзі відізвіться! Поцалуйко Антін, Бремен, Норддеутше-Гітте. 1-1

Пошукую своїх друзів, відізвіться. Загородний Тадей, Бремен, Норддеутше Гітте (Ляборіторіюм). 1—1

Пошукую брата Володимира Возьняка, б. плютонового 51 п п. в Бережанах, що тепер перебуває в полоні. Вістки прошу присилати: Лабова, Мирослав В.

Захарчук Іван пошукує своїх друзів зі села Ріпениць п. Бучач. Переворськ-цукроварня. 1—1

Пошукую брата Андрія сина Семена, з Антонівки волость Березно, пов. Костопіль — останньо був в Тарнові у вязниці. Григорій Луцик 7711. Сталаґ III. А. Німеччина. 1—1

Нотар Багринівський Микола відкрив канцелярію в Грубешові, при вул. Нарутовича ч. 13. 1—2

Аптика »Під Вірлом« у Грубешові пошукує на постійну посаду працівника-помічника аптикарського або маґістра (жінка або мужчина). 1—2

Просимо наших Вп. довжників сплачувати свої довги, за побрані товари в наших крамницях, в Банку »Віра« Німецький Перемишль, вул. Угорська 3 а. Давніші фірми: »Мануфактура« Є. Ф. Борис і С-ка, Перемишль — Т. і В. Борис і С-ка — Перемишль. 1—2

Д-р Теодор Міхаловський відчинив та веде нотаріяльну й адвокатську канцелярію в Білгораї в будинку городського суду. 1—1

Увага! В усіх ділянках торговлі (купно, продажа і т. п.) інформує та полагоджує солідно й скоро Гриць Божик, Варшава, Сліська 12, м. 5. 1—2

ПОДАННЯ І ПРОХАННЯ

та інші переклади на німецьку мову, виконує: А Терлецька і А. Терлецький — Краків, вул. Фльоріянська 55. Християнська фірма. 1—7

Хто знавби місце побуту або зустрічався підчас польсько-німецької війни з п. Черником Василем зі Львова, який служив у 51 полку піхоти в Бережанах нехай подасть вістку для дружини. Софія Черник п. Балигород к/Сянока у п. Вернера. 1-1

Ільчук Василь подайте адресу: Ярослав, вул. Реймонта 11—12. Бортник Яків. 1—1

Меди й овочеві вина
постачає кооперативам і торговлям
медоситня та склад вин
„ЗАҐЛОБА“
Краків, вул. Сенатська 11. — Тел. 142-76.
Комісарська управа — Т. Семаківський.

Українська Комісарська Управа Фірм

А. ЕДЕР
Краків, Фльоріянська 6,
поручає — ПОРЦЕЛЯНУ, СКЛО, КРИШТАЛИ.

Е. ШУЦМАН
Краків, Дітля 63.
поручає гуртово для Союзів і Кооператив — СКЛО, ПОРЦЕЛЯНУ, ФАЯНС, ЛЯМПИ.

Українці сходяться у відомій каварні
„КРІСТАЛЬ“
БРАТІВ БІЗАНЦ
Краків, Вестрінґ 7.

КОМІСАРСЬКА УПРАВА
Аптики „Під Ескуляпом“
КРАКІВ, СВ. ҐЕРТРУДИ 1.
поручає краєві та закордонні специфіки, перевязочні матеріяли, косметичні вироби.

КОМІСАРСЬКА УПРАВА
АПТИКИ
„Під Золотою Короною“
КРАКІВ, ГОЛ. РИНОК 22.
поручає: »крем краси«, краєві та закордонні специфіки, перевязочний матеріял.

Технічне знаряддя найдешевше купиш
У ФІРМІ „ЗЕНІТ“
КРАКІВ ВЕСТРІНҐ Ч. 6.
Українська Комісарична Управа.

Хемічно-фармацевтична лябораторія
АПТИКИ
„Під Золотим Тигром“
поручає сироп Jahra — Figel — спрепарований із мякишу смирненських фіґ, легко прочищує, не викликує болів. Добре заступає рициновий олійок. Краків, вул. Щепанська 1.

Гуртівня шкіри
ф-ми КІНСТЛЄР і Сини
Краків, вулиця Дітля ч. 44.
в Українській Комісаричній Управі — поручає шкуру різного роду — тверді та мякі.

БРАТТЯ БОСАК
СКЛАД ЗАЛІЗА
КРАКІВ, вул. св. Вавжинця 29.

Фірма „ІНТРОЛІҐАТОР“
Спілка з обм. відп.
КРАКІВ, вул. Баторія 1. тел.: 180-55
виконує всякі переплетничі та ґалянтерійні праці.

Комісарська Управа Фірми
Perlberger & Schenker
Krakau, Burgstrasse 48.
Теодор Семаківський
постачає богослужебні та виноградні вина, лікери, коняки, малинові та вишневі соки
Ч. тел. 103-08.

ЗАХАРІЯ БОСАК СИНИ
крамниця з залізом
КРАКІВ, вул. Купа 6.

ЗАКОПАНЕ!
ПЕРША УКРАЇНСЬКА ГОСТИННИЦЯ
„CATINGAS“
вул. Головна 64
поручає добрий і дешевий харч.
Власник — МИХАЙЛО СЛУКА.

НІОДНА ДИТИНА БЕЗ ВЛАСНОГО ДИТЯЧОГО ЧАСОПИСУ!

оцей клич мусимо здійснити в найближчому часі! Кожний учитель, священик, кооператор, кожний свідомий громадянин мусить тямити, що дитяча преса — один з перших чинників виховання. Дитячий журнал »МАЛІ ДРУЗІ« в руки кожної дитини! Великодне число »МАЛИХ ДРУЗІВ« найкращий святочний дарунок українській дитині!

ДІТВОРА — МАЙБУТНЄ НАРОДУ!!

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширині шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво“, Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39.
З друкарні „Нова Друкарня Денникова“ під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa“, Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79